

MILJÖPLAN FÖR ESLÖV

Denna miljöplan bidrar till del lokala miljömålet *Ren miljö* i *Miljöstrategi för Eslöv*. Den gäller för kommunens förvaltningar samt för bolagen ebo och Merab.

Innehåll

Bakgrund	4
Miljöplan	4
Syfte	5
organisation	5
Kommunfullmäktige	5
Kommunstyrelsen	5
Styrgrupp.....	5
Intern referensgrupp	5
Samordnare	6
Rådighet	6
Avgränsningar och kopplingar	6
Uppföljning	6
Mål	7
Åtgärder	7
1. Vara en god miljö-förebild.....	8
1.1 Sveriges ekokommuner.....	8
1.2 Hållbarhetssäkring av strategiska planer, beslut och investeringar .	8
1.3 Miljökrav i upphandlingar.....	9
1.4 Miljökrav i arrendeavtal.....	10
1.5 Hållbarhetsprogram för utbyggnaden av Östra Eslöv Beskrivning	10
1.6 Hållbart byggande (lokalförsörjning).....	11
1.7 Miljösmart mat	12
1.8 Eslövs miljöpris.....	13
1.9 Eslövs interna vandringsmiljöpris.....	13
1.10 Miljöfokus i pedagogiska verksamheter	13

1.11 Hållbar kapitalplacering	13
2. Skydda människor och miljö för exponering av farliga kemiska ämnen, med extra fokus på att skapa giftfria miljöer för barn och unga	14
2.1 Giftfria skolor och förskolor	14
2.2 Bekämpningsmedelsfri skötsel	14
Sanering av förorenade områden	15
Miljögiftkonferensen i Eslöv	15
3. Kommunikation och samverkan	15
3.1 Kommunikationsplan	15
3.2 Näringslivssamverkan	15
3.3 Föreningssamverkan	16
Bilaga 1 – Farliga kemiska ämnen.....	17
Bilaga 2 – Utfasningsämnen, prioriterade riskminskningsämnen, SIN-listan och SVHC-ämnen	22
Indelning av farliga kemiska ämnen.....	22
Bilaga 3 - Lagstiftning	23
Bilaga 4 - Giftfria skolor och förskolor.....	27

Bakgrund

Miljöfrågorna är och kommer fortsatt att vara de viktigaste och tuffaste utmaningarna hela världen står inför. *Miljöplan för Eslöv, Naturplan för Eslöv, Energi- och klimatplan för Eslöv* och *Avfallsplan för kommunerna Eslöv, Höör och Hörby* samlar kommunorganisationens arbete som bidrar till de 16 nationella miljömålen.

Miljöplanen samlar det miljöarbete inom kommunorganisationen som inte direkt handlar om natur, biologisk mångfald, att begränsa klimatpåverkan och avfall. Eslövs kommunorganisation har ambitionen att ta sitt ansvar för att bidra till de 16 nationella miljömålen och därmed till stora delar till de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Eslöv är en av Sveriges ekokommuner och har därmed en uttalad ambition om att ta ansvar för att bidra till hållbar utveckling genom att dela med sig av erfarenheter och lära av andra.

Miljöplan

Det mesta vi gör går att göra med miljöhänsyn. Eslövs kommunorganisation är inblandad i väldigt många olika processer, hanterar stora volymer av varor och tjänster och har många kontaktytor med organisationer och individer. I allt det kan miljöfrågor lyftas in och beaktas. Några av de mest effektiva verktygen vi har för att minska vår negativa miljöpåverkan och för att skapa positiva miljöförändringar är upphandling/inköp, samverkan och kommunikation.

Många miljöåtgärder ger många olika positiva miljöeffekter. Många åtgärder i denna plan bidrar även till målen *Rik natur i Eslöv* och *Begränsad klimatpåverkan i Eslöv*, men för att undvika att hantera en fråga i flera olika planer har de åtgärder som tydligt bidrar till flera mål hamnat i denna plan.

Eslövs kommunorganisation har ingen kemikalieplan. De frågor som traditionellt skulle ligga i en sådan finns i denna miljöplan.

Miljöplanen ska säkerställa att Eslövs kommunorganisation gör sitt bästa och använder de verktyg som finns inom de verksamheter den råder över för att på bästa sätt bidra till målet *Ren miljö* i *Miljöstrategi för Eslöv*.

Namnet på denna plan, **Miljöplan**, ska inte tolkas så som att de frågor som hanteras i naturplanen, energi- och klimatplanen och avfallsplanen *inte* är miljöarbete. Allt arbete i planerna kopplade till *Miljöstrategi för Eslöv* bidrar till de nationella miljö kvalitetsmålen och är miljöarbete.

Syfte

Miljöplanen ska samla, systematisera och presentera arbetet som framför allt bidrar till målet *Ren miljö* i *Miljöstrategi för Eslöv*.

Miljöplanen ska lyfta fram prioriterade åtgärder samt bidra till att förebygga risker och framtida kostnader orsakade av felaktiga val, beslut och arbetssätt.

Miljöplan för Eslöv ska lyfta fram prioriteringar inom arbetsområdet.

organisation

Miljöplanen utgör en av de planer som tillsammans beskriver arbetet som ska leda fram till målen i *Miljöstrategi för Eslöv*.

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige antar *Miljöstrategi för Eslöv* som innehåller mål som ligger till grund för *Miljöplan för Eslöv*.

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen antar *Miljöplan för Eslöv*.

Styrgrupp

Miljöstrategin har en styrgrupp bestående av kommundirektörens ledningsgrupp. Styrgruppen ska hållas uppdaterad om arbetet med planerna kopplade till miljöstrategin och kan besluta om ändringar i dessa.

Intern referensgrupp

Miljöstrategin har en intern referensgrupp bestående av representanter från kommunorganisationens verksamheter samt från bolagen ebo och Merab. Arbetet i planerna följs upp, sammanställs och analyseras av referensgruppen. Resultaten redovisas årligen externt och internt.

Samordnare

Miljöfrågorna är komplicerade och komplexa. Hela tiden blir ny kunskap tillgänglig, samtidigt som fler faror identifieras. Behovet av samordning och stöd till verksamheterna är stort.

Miljöplanens samordnare ska delta i miljöstrategins interna referensgrupp, han/hon ska ha inblick i arbetet med miljöplanens åtgärder och stötta arbetet med dem samt samordna uppföljningen av planen.

Rådighet

I den fysiska planeringen, i upphandlingsprocessen, i våra egna bygg- och exploateringsprojekt, i våra nätverk och kommunikationskanaler och i vår samverkan med andra aktörer har vi stora möjligheter att lyfta in och stärka miljöarbetet och bidra till målen i *Miljöstrategi för Eslöv*.

Åtgärder i denna plan ska omfatta arbete inom organisationens eget rådighetsområde.

Avgränsningar och kopplingar

Miljöplanen hanterar inte frågor som direkt styrs av lagstiftning. Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens tillsyn enligt miljöbalken styrs inte av denna plan, inte heller de tekniska vattenfrågor som hanteras av VA SYD.

Miljöplan för Eslöv kopplar till *Miljöstrategi för Eslöv*, som ska samla det arbete inom Eslövs kommunorganisation som bidrar till de 16 nationella miljömålen och därmed till stora delar av de 17 globala hållbarhetsmålen i *Agenda 2030*.

Miljöstrategin och planerna ska bidra till det regionala miljömålsarbetet som samordnas av länsstyrelsen.

Uppföljning

Uppföljningen av åtgärderna i miljöplanen sker inom ramen för uppföljning av *Miljöstrategi för Eslöv* som också innehåller indikatorer för att mäta status och behov av insatser.

Arbetet i planerna kopplade till miljöstrategin ska följas upp årligen. Uppföljningen består av insamling av underlag till indikatorer samt av inrapporterade åtgärdsresultat från de utpekade åtgärdsansvariga. Det inrapporterade materialet ska sammanställas, analyseras och sedan presenteras internt och extern. Resultatet av uppföljningen ska användas till att utveckla kommunorganisationens miljöarbete.

Uppföljningen samordnas av miljöplanens samordnare.

Mål

Miljöplan för Eslöv ska bidra till att uppnå målet *Ren miljö* i *Miljöstrategi för Eslöv*.

Målet *Ren miljö* definieras så här:

Eslövs kommun ska arbeta för ren och effektiv resursanvändning och vara en hållbar förebild.

Vad målet innebär beskrivs i *Miljöstrategi för Eslöv*.

Åtgärder

De åtgärder i *TILLSAMMANS FÖR ETT HÅLLBART SKÅNE - Regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2022–2025* där kommunerna har tilldelats ansvar, ska lyftas in i planerna kopplade till miljöstrategin i de fall de anses möjligt, prioriterat och befogat.

Miljöplanen bidrar framför allt till följande åtgärder i det regionala åtgärdsprogrammet:

Åtgärd HS3. Miljö- och hållbarhetskrav i riktlinjer för markanvisning av ny bebyggelse

HS7. Resurseffektivt och cirkulärt byggande

HL10. Samverkan för att minska matsvinn

HL11. Inköp av miljöbra mat

HK10. Strategiskt arbete för ett giftfritt Skåne

HK12. Hållbarhetssäkring av strategiska planer, beslut och investeringar

På nationell och regional nivå finns ett stort antal strategier, program och liknande som hanterar olika typer av miljöfrågor. Till exempel *Klimat- och*

energistrategin för Skåne - ett klimatneutralt och fossilbränslefritt Skåne, där miljöplanen bidrar framför allt till följande åtgärder:

- Prioritera inköp av miljöbra mat
- Minska matsvinn i hela livsmedelskedjan
- Ställ och följ upp klimat- och energikrav i upphandlingar

Åtgärderna är framtagna i dialog med de verksamheter som berörs av dem. Åtgärderna är prioriterade så att de på ett resurseffektivt (stor miljönytta per insatt resurs) bidrar till målen i *Miljöstrategi för Eslöv*.

1. Vara en god miljö-förebild

1.1 Sveriges ekokommuner

Beskrivning

Eslöv ska vara en aktiv medlem av Sveriges ekokommuner.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad

Resurs Budget: medlemsavgiften på 4 tkr plus 0,3 kr per kommuninvånare (2023)

Tid för: bemanning i föreningens expertgrupp och för ledamot i föreningens styrelse

När Kontinuerligt

Uppföljning Är Eslövs kommun medlem i Sveriges ekokommuner.

1.2 Hållbarhetssäkring av strategiska planer, beslut och investeringar

Beskrivning

Ett verktyg ska tas fram och användas till att hållbarhetssäkra strategiska planer, beslut och investeringar inom kommunorganisationen. Verktøget ska kopplas till Miljöstrategi för Eslöv och andra antagna hållbarhetsambitioner.

En arbetsgrupp bildas som tar fram ett förslag till verktyg som utvecklas med hjälp av miljöstrategins arbetsgrupp som referensgrupp.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö och Kommunledningskontoret – Tillväxtavdelningen

Resurs Budget: inom ram

Tidsåtgång för projektledning: 120 timmar

När Förslag presenteras för miljöstrategins styrgrupp under våren 2024. Därefter politisk process.

Uppföljning Är verktyget på plats. Används verktyget.

1.3 Miljökrav i upphandlingar

Beskrivning

Vid upphandling ska krav ställas i de fall det anses relevant och möjligt, som säkerställer att:

- Farliga kemiska ämnen inte köps in eller ingår i produkter som köps in till kommunorganisationen. Det innebär att:
  - Utfasningsämnen ska undvikas i möjligaste mån
  - Prioriterade riskminskningsämnen ska undvikas i möjligaste mån.
  - Krav ska ställas på att leverantör har kunskap om kemikalieinnehåll, och om det förekommer farliga kemiska ämnen, att de arbetar för att substituera dessa mot mindre farliga ämnen.
- Mängden material och avfall minimeras. Det innebär att:
  - Engångsartiklar ska undvikas i möjligaste mån
  - Rekonditionerade och återbrukade produkter ska väljas före nya produkter där det är möjligt.
  - Köp av tjänst och funktion ska prioriteras före produkt där det är möjligt och miljömässigt motiverat.
  - Fokus på lång livscykel ska prioriteras.
  - Möjlighet till återtag ska finnas där det är relevant och möjligt.
- Inköp ska göras med fokus på energieffektivitet och begränsad klimatpåverkan. Det innebär att:
  - I upphandlingar som innehåller energi, transporter och eller bränsleanvändning ska krav ställas på förnybar energi/förnybart bränsle. I andra hand klimatkompensation.
  - Energieffektiva produkter ska prioriteras.
- Miljökrav kopplat till andra miljöaspekter såsom utsläpp till mark, luft och vatten, buller, med mera ska ställas där det anses relevant och befogat.

Vid inköp ska vara eller tjänst med minst miljöpåverkan väljas.

Modell för hållbarhetskrav vid upphandlingar ska utvecklas och spridas och användas i alla planerade upphandlingar.

Miljöavsnitt ska ingå i utbildning för inköpare.

Ansvar Samtliga upphandlande verksamheter med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Medaktörer Alla förvaltningar samt bolagen ebo, Merab
Resurs Samordning 100 h
När Kontinuerligt
Uppföljning Har relevanta miljökrav ställts i upphandlingar
Köps miljöbra produkter in på våra avtal. Andel som nyckeltal på utvalda produktslag.

1.4 Miljökrav i arrendeavtal

Beskrivning

Miljökrav ska ställas i avtal med dem som arrenderar kommunens mark. Kraven ska säkerställa så att brukandet av den kommunägda marken sker i enlighet med målen i *Miljöstrategi för Eslöv*. Målet är bekämpningsmedelsfritt brukande med stor hänsyn till miljö och biologisk mångfald. Det innebär att nya arrendatorer ska bruka marken ekologiskt (ekologisk produktion enligt vedertagen definition). Odlingen ska vara certifierad av godkänt kontrollorgan.

Ansvar Kommunledningskontoret – Tillväxt
Resurs Inom ram
När Kontinuerligt
Uppföljning Antal arrendeavtal med miljökrav enligt beskrivningen

1.5 Hållbarhetsprogram för utbyggnaden av Östra Eslöv

Beskrivning

Ett hållbarhetsprogram för utvecklingen av Östra Eslöv ska tas fram. Hållbarhetsprogrammet ska säkerställa att utbyggnaden genomförs i enlighet med Miljöstrategi för Eslöv och övriga hållbarhetsaspekter inom ramen för de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

Ansvar Kommunledningskontoret – Tillväxt med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs Delvis finansiering från externa EU-medel
När Start 2023

Uppföljning Finns ett hållbarhetsprogram för utbyggnaden av Östra Eslöv

1.6 Hållbart byggande (lokalförsörjning)

Beskrivning

När kommunorganisationen bygger och anlägger egna byggnader och anläggningar ska det göras i enlighet med målen i Miljöstrategi för Eslöv.

Kemikalier

Alla nya byggnader förutom skolor och förskolor ska klara kemikaliekraven för *Lokaler nybyggnad*, respektive *Lokaler, ombyggnad* motsvarande dem i Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriteriet på basnivå - **Ämnen med miljö- och hälsofarliga egenskaper.**

Skolor och förskolor ska klara kemikaliekraven för *Förskolor, nybyggnad*, *Förskolor, ombyggnad*, *Skolor, nybyggnad* respektive *Skolor, ombyggnad* i Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriteriet på avancerad nivå - **Ämnen med miljö- och hälsofarliga egenskaper.**

Hänvisning: [Hitta hållbarhetskriterier | Upphandlingsmyndigheten](#)

Energi

Samtliga nya byggnader ska byggas energieffektivt. Det innebär att byggnaders energibehov ska ligga 25 procent under energikraven i Boverkets byggregler, BBR (Energikrav enligt BFS 2011:6 med ändringar till och med BFS 2019:2).

Energiproduktion på bebyggda/anlagda fastigheter ska prioriteras.

Hänvisning: *Energi- och klimatplan för Eslöv 3.2 Egen solenergiproduktion*

Klimat

Vid val av byggmaterial ska material med liten klimatpåverkan, ur ett livscykelperspektiv, prioriteras.

Offentliga byggnader ska lokaliseras så att hållbart resande till och från byggnaden/anläggningen görs möjligt.

Biologisk mångfald

När utemiljöer utformas ska hänsyn tas till att bevara, utveckla och skapa biologiska värden. Biologiska värden som förloras i och med byggandet och/eller anläggandet ska kompenseras.

Hänvisning: *Naturplan för Eslöv åtgärd 2.1. Biologisk mångfald i detaljplaneringen*

Vatten

Dagvatten och skyfall ska hanteras i enlighet Dagvatten- och översvämningsplan för Eslöv.

Hänvisning: *Dagvatten- och översvämningsplan för Eslöv*

Avfall

I alla nya byggnader där det är befogat ska det finnas möjlighet till nära källsortering i enlighet med den lokala renhållningsordningen.

Hänvisning: *Avfallsplan för kommunerna Eslöv, Höör och Hörby.*

Ansvar Kommunledningskontoret – Tillväxt, Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö och Serviceförvaltningen - Fastighet

Resurs Inom ram

När Utredning påbörjas 2023

Uppföljning Har åtgärden efterlevts i de egna bygg- och anläggningsprojekten

1.7 Miljösmart mat

Beskrivning

Vid inköp och hantering av livsmedel ska hänsyn tas till alla miljöaspekter kopplade till livsmedel, livsmedelsproduktion och livsmedelshantering.

Val av råvaror ska göras så att negativ påverkan på mark, vatten, luft, klimat och biologisk mångfald minimeras. Kommunorganisationen ska arbeta aktivt mot matsvinn.

Rutin tas fram för kommunorganisationens alla verksamheter under 2024.

Ansvar Serviceförvaltningen – Måltid med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö samt övriga verksamheter som hanterar livsmedel.

Medaktörer Alla förvaltningar samt bolagen ebo, Merab

Resurs Budget: Inom ram
Tidsåtgång: Projektledning 120 timmar

Uppföljning Finns rutin. Används rutinen.

1.8 Eslövs miljöpris

Beskrivning

Eslövs miljöpris ska årligen delas ut av Eslövs kommun, Skånska Dagbladet och Krafteringen. En jury med representanter från de tre organisationerna ska välja ut pristagaren. Priset ska gå till en privatperson, ett företag eller en organisation som utmärkt sig på ett sätt som går i linje med målen i *Miljöstrategi för Eslöv* (bidragit till de 16 nationella miljömålen).

Ansvar	Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs	Budget: 5 000 kronor (motsvarar halva prissumman, andra halvan delas mellan Skånska Dagbladet och Krafteringen). Samordning: 25 h.
När	Årligen
Uppföljning	Redovisning av pristagare och motivering

1.9 Eslövs interna vandringsmiljöpris

Beskrivning

Eslövs interna vandringsmiljöpris ska delas ut till någon, enskild eller verksamhet, inom kommunorganisationen som utmärkt sig i linje med målen i *Miljöstrategi för Eslöv*.

Ansvar	Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs	Samordning 30 h
När	Delas ut i maj och i november årligen
Uppföljning	Redovisning av pristagare

1.10 Miljöfokus i pedagogiska verksamheter

Beskrivning

En grupp bestående av pedagoger inom Barn och Utbildning ska formars för att utveckla miljöarbetet inom de pedagogiska verksamheterna.

Ansvar	Barn och Utbildning med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs	Samordning: 80 h
När	Gruppen bildas under hösten 2023, därefter löpande
Uppföljning	Antal möten eller aktiviteter i gruppen. Genomförda åtgärder

1.11 Hållbar kapitalplacering

Beskrivning

Eslövs kommunorganisations ska placera pengar i verksamheter som inte aktivt går emot målen i *Miljöstrategi för Eslöv*. Det utesluter placering i verksamheter som är verksamma inom vissa miljöbelastande verksamheter. Se Eslövs kommuns placeringsriktlinjer.

Ansvar Kommunledningskontoret - ekonomiavdelningen
Resurs Inom ram
När Kontinuerligt
Uppföljning Med hjälp av tjänsten *AGENTA* och *Morningstar rating*

2. Skydda människor och miljö för exponering av farliga kemiska ämnen, med extra fokus på att skapa giffria miljöer för barn och unga

2.1 Giffria skolor och förskolor

Beskrivning

Kommunorganisationens skolor och förskolor ska byggas, utrustas och drivas giffritt enligt beskrivningen i bilaga 2 – Giffria skolor och förskolor.

Ansvar Barn och Utbildning med stöd av Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö
Resurs Inom ram
När Kontinuerligt
Uppföljning Med hjälp av årlig enkät

2.2 Bekämpningsmedelsfri skötsel

Beskrivning

Skötsel av allmän platsmark ska ske utan kemiska bekämpningsmedel. Undantag är bekämpning av invasiva arter. Det hanteras i *Naturplan för Eslöv*.

Miljöfrågor kopplade till planering och anläggning av allmän platsmark hanteras i *Naturplan för Eslöv*. Redan i planeringsskedet ska denna fråga lyftas in.

Ansvar Miljö och samhällsbyggnad – Gata Trafik Park och ebo
Budget Inom ram
När Kontinuerligt
Uppföljning Volym använda bekämpningsmedel inom skötseln

Sanering av förorenade områden

Beskrivning

Det finns ett behov av ett proaktivt arbete med identifiering och sanering av förorenade områden.

I dagsläget finns inte resurser till att prioritera sådant arbete. Frågan beaktas i arbetet med att revidera denna plan framöver.

Miljögiftkonferensen i Eslöv

Beskrivning

2015, 2017 och 2019 arrangerades Miljögiftkonferensen i Eslöv med stöd av Region Skånes miljövårdsfond. Behovet av en arena för kommuners och andra aktörers arbetet med miljömålet Giftfri miljö finns fortfarande och konferensen blev ett uppskattat arrangemang som gav Eslövs kommun mycket positiv uppmärksamhet i ett miljösammanhang.

I dagsläget finns inte resurser till att prioritera ett sådant arrangemang. Frågan beaktas i arbetet med att revidera denna plan framöver.

3. Kommunikation och samverkan

3.1 Kommunikationsplan

Beskrivning

En kommunikationsplan ska tas fram som säkerställer att arbetet inom Miljöstrategi för Eslöv kommuniceras effektivt och bra.

Kommunikationsplanen ska beskriva syfte, målgrupper, kanaler och kommunikationsaktiviteter. Kommunikationsplanen omfattar alla kommunikationsinsatser kopplade till *Miljöstrategi för Eslöv*.

Ansvar Miljö och Samhällsbyggnad – Stab och Miljö med stöd av Kommunledningskontoret - kommunikationsavdelningen

Resurs Kommunikationsplanering 50 h
Kommunikationsaktiviteter 200 h

När Plan tas fram varje år. Aktiviteter görs kontinuerligt enligt planen.

Uppföljning Finns kommunikationsplan. Följs kommunikationsplanen.

3.2 Näringslivssamverkan

Beskrivning

Samverkan med näringslivet kring miljöfrågor ska stärkas. Befintliga kanaler och nätverk (såsom nyhetsbrev, näringslivsträffar, näringslivsdagar) ska användas för att lyfta miljöfrågor och bjuda in till samverkan.

Ansvar Kommunledningskontoret – näringsliv och Miljö och Samhällsbyggnad – staben

Resurs Samordning 120 h

När Under 2023 identifieras lämpliga nätverk och plattformar och en planering för utvecklingen av näringslivssamverkan med miljöfokus tas fram.

Uppföljning Antal samverkansarrangemang där miljöfrågor har lyfts. Antal samverkansprojekt.

3.3 Föreningssamverkan

Beskrivning

I dialog med föreningar ska kommunorganisationen bidra till att utveckla och stödja föreningarnas miljöarbete.

Ansvar Kultur och Fritid – och Miljö och Samhällsbyggnad – staben

Resurs Samordning 120 h

När Under 2024 påbörjas arbetet

Uppföljning Antal samverkansarrangemang där miljöfrågor har lyfts. Antal samverkansprojekt.

Bilaga 1 – Farliga kemiska ämnen

Kemiska ämnen finns i vår omgivning dygnet runt alla dagar på året. Alla är inte skadliga men vi vet att många är det och att ett stort antal misstänks vara det. Vi vet också att kemikalielagstiftningen inte är ett tillräckligt skydd mot skadlig kemikalieexponering.

Spridningen av farliga kemiska ämnen i miljön anses vara ett av de största hoten mot ekologisk hållbar utveckling. *Giffri miljö* är ett av de sexton nationella miljö kvalitetsmålen som utgör Sveriges bidrag till den miljömässiga hållbarhetsdimensionen i Agenda 2030.

Med farliga kemiska ämnen menar vi i denna plan i första hand utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen. Men vi strävar också mot att generellt minska användning av och exponering för kemiska ämnen.

Farliga kemiska ämnen

Ämnen med de farligaste egenskaperna kategoriseras som utfasningsämnen, eftersom de har så farliga egenskaper att de ska fasas ut. Hit räknas de ämnen som är cancerogena (kan orsaka cancer), mutagena (kan orsaka skador på arvsanlag), reproduktionstoxiska (kan försämra möjligheterna att få barn). Utfasningsämnen är också de som är persistenta (bryts ner mycket långsamt i miljön), bioackumulerbara (tas upp och anrikas i näringskedjan), hormonstörande och ozonnedbrytande.

Ämnen med farliga egenskaper, men inte fullt lika farliga egenskaper som utfasningsämnenas, kategoriseras som prioriterade riskminskningsämnen. Dessa anses ha så farliga egenskaper att de ska undvikas.

Plast

När man talar om att skapa giftfria inomhusmiljöer handlar det ofta om att fasa ut plastprodukter. Vid tillverkning av plast tillsätts ämnen som ger den de egenskaper vi efterfrågar. Det finns ämnen som gör plast hård, mjuk, brandsäker, uv-skyddad med mera. Många av dessa tillsatta ämnen har farliga egenskaper. De kan vara hormonstörande, mutagena, reproduktionstoxiska, cancerogena eller giftiga på annat sätt.

Ftalater

Ftalater är ämnen som ingår i plast- och gummiprodukter för att göra dem mjuka och smidiga. Ftalater finns i PVC-plast i golv, fallskydd utomhus, mjuka plastleksaker, förkläden, vaxdukar, idrottsredskap, konstläder och elsladdar. Ftalater kan också förekomma i färg och lim och i plasttryck på barnkläder. I vissa mjuka plastprodukter kan uppemot 70 procent bestå av ftalater.

Ftalater kan läcka ut ur materialen och tas upp av kroppen. Några ftalater kan vi få i oss genom direktkontakt och en del indirekt exempelvis via maten. Alla ftalater är inte farliga men några är hormonstörande, kan påverka könsutvecklingen och försämra möjligheterna att få barn.

Europeisk industri har till stor del ersatt de skadliga ftalaterna, som numera är begränsade eller förbjudna, med andra mjukgörande ämnen. Däremot kan äldre mjuka plastprodukter samt sådana som är tillverkade utanför EU kan innehålla ftalater som idag är reglerade inom EU.

Några ftalater misstänks vara så skadliga att de är förbjudna i alla leksaker och barnavårdsartiklar, medan en del är förbjudna i sådana leksaker och barnavårdsartiklar som kan stoppas i munnen.

PFAS

Högfluorerade ämnen, eller PFAS som de också kallas, kan finnas i impregnerade textilier, impregnerat papper, rengöringsmedel och brandsläcknings-skum. De högfluorerade ämnena är en grupp mycket stabila ämnen. En del bryts ned mycket långsamt eller inte alls i naturen. Många av dem är bioackumulerande - de ansamlas i levande organismer. Eftersom högfluorerade ämnen är fett- och vattenavstötande lagras de inte i fettvävnad som andra bioackumulerande ämnen. De binder till proteiner och lagras i andra organ i kroppen, till exempel i levern och i blodet.

Högfluorerade ämnen hittas i förhållandevis höga halter i djur, till exempel isbjörnar i Arktis. Ämnena hittas också i människors blod, även hos nyfödda. Flera är PBT-ämnen, alltså de som är persistenta, bioackumulerbara och toxiska, och flera är även hormonstörande.

Bisfenol A

Bisfenol A (BPA) finns bland annat i polykarbonat- och epoxiplaster, i till exempel CD- och DVD-skivor samt i tandfyllningsmaterial. Det kan också finnas i plastflaskor, matlådor, elektronik, byggmaterial, lim, som skyddande lack i konserv- och läskburkar. De används också vid renovering

av vatten- och avloppsrör. Bisfenol A finns också i termopapper som används till kvitton och biljetter.

Bisfenol A är hormonstörande och som kan påverka fortplantningen. Ämnet påträffas i nästan alla urin- och blodprover från människor, vilket tyder på att de flesta av oss hela tiden får i oss låga doser av ämnet. Det sker främst genom mat och dryck som varit i kontakt med polykarbonatplast eller epoxi, eftersom rester av bisfenol A kan läcka från materialen.

Bisfenol A är förbjudet i nappflaskor i hela EU. Från och med januari 2020 kommer ämnet också att vara förbjudet i termopapper som används i bland annat kvitton och biljetter. Sverige har egna förbud mot bisfenol A i matförpackningar för barn upp till tre år och vid relining av dricksvattenrör. Det finns regler för hur mycket bisfenol A som får läcka från leksaker.

Tungmetaller

Tungmetallerna bly, kvicksilver och kadmium är mycket toxiska och finns bland annat i hushållsapparater, mobiltelefoner, datorer, surfplattor, tv-spel, färg, smycken, spännen, olika metallföremål och möbler. Tungmetallerna är grundämnen och bryts inte ner.

Bly är ett mycket giftigt ämne som kan skada nervsystemet och påverka inlärningsförmågan. Foster och barn är särskilt känsliga. Bly är numera förbjudet i bensin, målarfärg, leksaker, elektriska produkter, smycken och i alla varor som barn kan stoppa i munnen.

Kvicksilver är mycket giftigt och kan skada hjärnan och nervsystemet. Kvicksilver är i dag förbjudet i nästan alla varor som säljs i Sverige, men det finns undantag exempelvis för lågenergilampor och uppladdningsbara batterier.

Kadmium kan finnas i uppladdningsbara batterier, konstnärsfärger, elektronik, gammal plast och som förorening i livsmedel, tobak, konstgödsel och bränslen. Det är giftigt för miljön och kan också ge benskörhet, njurskador och cancer. Vanligaste sättet att få i sig kadmium är genom maten. Det beror på att växterna lätt tar upp kadmium från marken.

Det finns regler för hur mycket kadmium som får finnas i till exempel, leksaker, plast, smycken, elektriska produkter och armbandsur.

Hormonstörande ämnen

Vissa ämnen kan påverka kroppens hormonsystem och ge skadliga effekter. Sådana hormonstörande ämnen finns i många olika produkter som vi omger oss med, till exempel plaster, kassakvitton, elektroniska produkter, kläder och bekämpningsmedel.

Många viktiga processer i kroppen styrs av hormoner som verkar vid mycket låga halter i kroppen. Hormonstörande ämnen kan "lura" kroppen att de är just hormoner och påverka hormonstyrda processer.

Hormonstörande ämnena kan exempelvis bidra till utveckling av cancer, störa könsutvecklingen, orsaka koncentrationssvårigheter, ge individen ett lägre IQ, orsaka fetma och försämra förmågan att få barn.

Det behövs inte några höga halter av ett hormonstörande ämne för att det ska ge respons. Det som avgör är istället när individen exponeras. Det mest kritiska skedet är fosterstadiet, men även barn är extra känsliga eftersom deras organ ännu inte är färdigutvecklade.

Bekämpningsmedel

Bekämpningsmedel utgör en bred grupp av ämnen som till sin natur är biologiskt aktiva. Många av de bekämpningsmedelsrester som påträffas i naturen härrör från bekämpningsmedel som nu är förbjudna.

Bekämpningsmedel kan ha hormonstörande egenskaper, vara svårnedbrytbara, bioackumulerande samt kan orsaka cancer och andra sjukdomar. De kan finnas i alla livsmedel som har odlats konventionellt. Livsmedel producerade i andra länder än Sverige innehåller ofta högre halter bekämpningsmedelsrester. Ekologiskt odlade livsmedel innehåller betydligt mindre bekämpningsmedelsrester än konventionellt odlade produkter.

Flamskyddsmedel

Flamskyddsmedel används för att fördröja eller hindra att ett material börjar brinna. Textilier och möbler i offentlig miljö, skyddskläder, gummikablar, isoleringsmaterial samt elektrisk och elektronisk utrustning kan innehålla flamskyddsmedel. De bromerade flamskyddsmedlen är de mest omdiskuterade, eftersom dessa kan vara hormonstörande och toxiska.

Flamskyddsmedel kan läcka ut när varor tillverkas, används och när de skrotas. Bromerade flamskyddsmedel finns kvar länge i naturen, samlas i

organismer och är giftiga. Vi kan få i oss flamskyddsmedel exempelvis genom maten, främst fisk. Många flamskyddsmedel samlas i dammet inomhus, men genom att städa och vädra minskar man mängden.

Verktyg och fler tips

Vill du veta mer kommer här tips på länkar med nyttig information.

www.kemi.se, Kemikalieinspektionens hemsida med information om kemiska ämnen, regler och lagar, samt om Kemikalieinspektionens arbete för en giftfri vardag.

www.naturskyddsforeningen.se, Naturskyddsföreningens hemsida. Här hittar du information om bland annat Operation Giftfri Förskola.

www.upphandlingsmyndigheten.se, Upphandlingsmyndighetens hemsida med kriterier för upphandling.

www.kemikaliesmartsokane.se, Miljösamverkan Skånes webbverktyg för giftfria skolor och förskolor.

Bilaga 2 – Utfasningsämnen, prioriterade riskminskningsämnen, SIN-listan och SVHC-ämnen

Indelning av farliga kemiska ämnen

Utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen

Utfasningsämnen är utpekade av Kemikalieinspektionen som ämnen med allvarliga egenskaper att de inte bör användas. Prioriterade riskminskningsämnen är utpekade av Kemikalieinspektionen som ämnen vilka bör ges särskild uppmärksamhet.

Här hittar du information om utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen: www.kemi.se/prio-start/kriterier/oversiktstabell, www.kemi.se/prio-start/kriterier/prio-amnens-egenskaper.

Faror, klassificering och märkning

En sammanställning över ämnens farliga egenskaper kopplade till klassificering och märkning finns på www.kemi.se/global/lagar-och-regler/clp/ver-2-kemi-plansch-clp-a2-webb.pdf.

Kandidatförteckningen och särskilt farliga ämnen, SVHC-ämnen

Kandidatförteckningen är en lista med särskilt farliga ämnen, så kallade SVHC-ämnen. Information om SVHC-ämnen och kandidatförteckningen finns på www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/reach-forordningen.

Hormonstörande ämnen och SIN-listan

ChemSec är en icke vinstdrivande miljöorganisation som har tagit fram en lista på särskilt farliga kemiska ämnen, SIN (Substitute it now!)-list. Syftet med SIN-listan är att öka förutsägbarheten samt att visa upp kemikalier som organisationen anser borde sättas upp på Kandidatförteckningen. Till skillnad från kandidatförteckningen innehåller SIN-listan även hormonstörande ämnen.

Bilaga 3 - Lagstiftning

Denna bilaga presenterar några av de regelverk som har koppling till kemikalieplanen. Observera att aktuell uppdaterad information bäst söks med hjälp av angivna länkar.

Mer information finns på www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler och www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/reach-forordningen och www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/miljobalken-lagar-och-forordningar.

EU-förordningar och EU-direktiv

Större delen av lagstiftningen inom Kemikalieinspektionens ansvarsområde är reglerad på EU-nivå. Lagstiftningen omfattar kemiska produkter, bekämpningsmedel och varor. Vissa av reglerna för kemiska produkter gäller också för biotekniska organismer.

Information om EU-förordningar och införlivade EU-direktiv hittar du på www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler

Reach

Grundprincipen i Reach-förordningen är att den som tillverkar eller importerar kemiska ämnen i mängder om minst ett ton per år ska registrera dessa hos Europeiska kemikaliemyndigheten, Echa. Ämnen som inte är registrerade får inte släppas ut på EU-marknaden.

I princip omfattas alla kemiska ämnen av Reach. Det betyder att kemiska ämnen i till exempel rengöringsprodukter och målarfärger samt i varor som kläder, möbler och hushållsapparater omfattas. Därför påverkas de flesta företag i EU av förordningen.

EU kan förbjuda farliga ämnen om riskerna med dem inte går att hantera. Det kan även krävas tillstånd för att få använda vissa ämnen i EU.

Mer information om Reach finns på www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/reach-forordningen.

Kandidatförteckningen

Ämnen med egenskaper som kan medföra allvarliga och bestående effekter på människors hälsa och på miljön, så kallade särskilt farliga ämnen (SVHC-ämnena) hamnar på kandidatförteckningen. Där ingår ämnen som

- är cancerframkallande (kategori 1A eller 1B)
- skadar arvsmassan (könszellsmutagena i kategori 1A eller 1B)
- stör fortplantningsförmågan (reproduktionstoxiska i kategori 1A eller 1B)
- är långlivade, bioackumulerande och toxiska (så kallade PBT-ämnena)
- är mycket långlivade och mycket bioackumulerande (så kallade vPvB-ämnena)
- har andra särskilt farliga egenskaper som anses vara lika allvarliga som de ovan, till exempel hormonstörande egenskaper.

Information om SVHC- ämnena och kandidatförteckningen finns på www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/reach-forordningen.

Begränsningar

En del användningar av kemikalier innebär oacceptabla risker för människa eller miljö. För sådana användningar kan EU besluta om förbud eller andra restriktioner, så kallade begränsningar. Även om ett ämne är klassificerat som farligt kan det ändå vara möjligt att hantera och använda ämnet på ett säkert sätt. För sådana användningar finns det inget skäl till begränsning. Det betyder att ett begränsat ämne inte behöver vara totalförbjudet och att det alltså är tillåtet för de användningar som inte omfattas av begränsningen.

Information om begränsningar finns på www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/reach-forordningen/begransning.

Krav som gäller varor

Krav på information till kunder

Om en vara innehåller mer än 0,1 viktprocent av ett ämne som finns på kandidatförteckningen ska leverantören av varan lämna information så att mottagaren kan använda varan på ett säkert sätt.

Informationskravet gäller för alla led i distributionskedjan, inklusive återförsäljare. Informationen ska minst omfatta ämnets namn och lämnas till yrkesmässigt verksamma kunder. Konsumenter ska på begäran få samma information inom 45 dagar. Informationen ska lämnas kostnadsfritt.

Information om Reach och varor finns på www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/reach-forordningen/reach-och-varor.

Miljöbalken

Miljöbalkens portalparagraf, de allmänna hänsynsreglerna och kapitel 14 om kemiska produkter och biotekniska organismer, är väsentliga för arbetet med kemikalieplanen.

Miljöbalkens allmänna hänsynsregler

Alla krav enligt miljöbalken grundar sig i de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalkens andra kapitel. Hänsynsreglerna gäller för alla (förutom kravet på bästa möjliga teknik, BMT, som endast gäller för yrkesverksamma verksamhetsutövare) och de ska användas i alla sammanhang där miljöbalkens bestämmelser gäller. De hänsynsregler som främst berör kemikalieplanen är:

Kunskapskravet

Kunskapskravet innebär att den som driver en verksamhet eller utför en åtgärd ska ha tillräcklig kunskap för att kunna skydda människors hälsa och miljö.

Försiktighetsprincipen

Försiktighetsprincipen innehåller bland annat att redan risken för negativ påverkan på människors hälsa och miljö medför en skyldighet att utföra åtgärder för att förhindra en störning.

Produktvalsprincipen

Produktvalsprincipen innebär att alla ska undvika att använda eller sälja produkter som kan vara skadliga för människors hälsa eller miljö, om produkterna kan ersättas med andra mindre farliga produkter.

Miljöbalken kapitel 14

I miljöbalkens 14 kapitel finns nationella regler kring kemiska produkter och biotekniska organismer. Kapitlet reglerar: spridning av bekämpningsmedel, hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter,

biotekniska organismer samt krav på tillstånd, godkännande, förbud eller dispens av sådana produkter, inklusive bekämpningsmedel.

Information om miljöbalken, 14 kapitlet och föreskrifter fattade med stöd av miljöbalken finns på www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/miljobalken-lagar-och-forordningar.

CLP-förordningen

CLP-förordningen innehåller regler för klassificering, märkning och förpackning av kemiska produkter. För att få släppa ut kemiska produkter på marknaden behöver du se till att följa dessa regler.

Information om CLP-förordningen finns på <https://www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/clp---klassificering-och-markning>.

Bilaga 4 - Gifffria skolor och förskolor

I arbetet med att minska riskerna med exponering för farliga kemiska ämnen är barn särskilt viktiga. Det beror bland annat på att barns kroppar inte är färdigutvecklade och att störningar i utvecklingen av exempelvis nervsystem, fortplantningsorgan och immunsystem kan få stora negativa konsekvenser. Forskare ser samband mellan exponering av farliga kemiska ämnen och bland annat koncentrationssvårigheter, lägre IQ, fetma, tidig pubertet, försämrad fertilitet, diabetes, cancer och andra sjukdomar.

Med "gifffria" menar vi att risken för skadlig exponering av kemiska ämnen är mycket liten.

Barn exponeras dessutom mer för kemiska ämnen än vuxna på grund av att de andas, dricker och äter mer i förhållande till sin kroppsvikt. Små barn utforskar sin omgivning med munnen, har en tunn och ömtålig hud och vistas nära golvet där de exponeras för kemiska ämnen bundna till damm. Undersökningar har visat att förskolor har högre halter av farliga ämnen än andra inomhusmiljöer.

En giftfri skola eller förskola i Eslövs kommun är en verksamhet där:

- risken för skadlig exponering för kemiska ämnen i skol- och förskolemiljöer är mycket liten,
- personal och ledning har en hög medvetandenivå om kemiska ämnen i barns vardag och om hur man skyddar barn för exponering av farliga kemiska ämnen,
- de verktyg som finns och presenteras i denna åtgärd används.

Syfte

Syftet med denna åtgärd är att:

- minska barns och ungas exponering för farliga kemiska ämnen,
- öka kunskapen om farliga kemiska ämnen och om hur vi skyddar barn mot dem.

Avgränsning

Undervisning där det förekommer kemikalier och kemiska produkter (till exempel kemiundervisning och praktiska gymnasieprogram) omfattas av tillsyn enligt miljöbalken och därför inte av denna handlingsplan. Frågor som hanteras inom tillsyn enligt miljöbalken - såsom städning, ventilation samt fukt och mögel – hanteras inte heller i kemikalieplanen.

1.1 Pedagogik, material, produkter och kemikalier

Leksaker

Leksaker regleras av en av EU:s strängaste kemikalielagstiftningar för varor. Därför är leksaker som produceras inom EU i dag bland de säkraste varor som finns ur kemikaliesynpunkt. Men trots att leksaker regleras hårt finns risk för att de kan innehålla farliga kemiska ämnen, nämligen sådana som ännu inte bevisats vara farliga och därför är fria att använda.

Nya leksaker kan vara säkrare ur kemikaliesynpunkt än äldre leksaker eftersom många nya kemikaliereregler för leksaker började gälla 2013. En bra regel är att alltid välja leksaker som är tillverkade inom EU och anpassade efter barnens ålder.

Det här gäller:

- Miljö- och kemikaliefrågor kopplade till inköp och upphandling hanteras i *Miljöplan för Eslöv åtgärd 1.3 Miljökrav i upphandling*. Gällande avtal ska alltid följas.
- Plastleksaker ska helst vara tillverkade 2013 eller senare, i andra hand 2007 eller senare.
- Gamla plastleksaker som är klubbiga eller luktar ”plast”, ”kemiskt” eller parfym, samt gammalt LEGO från 70- och 80-talen ska bort.
- Gamla träleksaker med flagnad färg ska bort eftersom det kan finnas tungmetaller i färgen.
- Nya mjukisdjur ska tvättas innan de gosas med.
- Pysselmaterial med mikroplast (som kan finnas i till exempel glitter) ska inte användas i kommunens verksamheter.

Icke-leksaker

Bäst att leka med ur kemikaliesynpunkt är leksaker och de flesta naturmaterial. Produkter som inte är leksaker kan vara problematiska. Ofta omfattas nya leksaker av skarpare krav än andra produkter som inte är avsedda att lekas med. Eftersom vi ofta inte vet vad sådana produkter innehåller (och vad de garanterat är fria från) finns det risk att saker som inte är leksaker kan innehålla farliga kemiska ämnen.

Elektronik

Elektriska produkter innehåller ofta farliga kemiska ämnen och ska inte användas som leksaker. Elektriska produkter ska heller inte plockas sönder för att undersökas.

Det här gäller:

- Barn ska inte leka med eller plocka sönder elektriska produkter.

Utklädningsgrejor

Kläder och accessoarer kan innehålla farliga ämnen. Bland utklädningskläder kan det finnas en hel del produkter med okänt kemikalieinnehåll.

Det här gäller:

- Konstläder, metallsmycken, metallspännen och kläder med metalldetaljer ska bort från utklädningslådan.

Övrigt

Det finns som sagt en hel del som barn inte bör leka med. Allt går inte att beskriva här, men grundregeln ska vara att försiktighetsprincipen ska tillämpas: om man inte vet att något är ofarligt ska det undvikas. ”Vanligt” smink bör inte användas i verksamheterna. Ansiktsmålningsfärger är ofta dåligt märkta och kan innehålla farliga ämnen.

Det här gäller:

- Barn ska inte leka med kassakvitton, biljetter och dylikt - de är ofta gjorda av termopapper och kan innehålla hormonstörande ämnen.
- Barn ska inte leka med metallföremål av olika slag, till exempel nycklar, eftersom de kan innehålla farliga metaller.
- För ansiktsmålningsfärg gäller att endast produkter med innehållsförteckning och svenska instruktioner får användas.
- Smink till dockor ska inte användas på barn.
- Verksamheterna ska vara restriktiva till att ta emot gåvor, såsom leksaker och utklädningskläder, från till exempel föräldrar.

Teknisk utrustning

Datorer, läsplattor och annan teknisk utrustning kan innehålla och avge farliga kemiska ämnen. För att minimera riskerna för skadlig exponering ska kemikaliekraav ställas vid inköp av ny utrustning som ska användas av

eller i närheten av barn. I de fall det anses nödvändigt, ska gammal utrustning fasas ut.

Det här gäller:

- Miljö- och kemikaliefrågor kopplade till inköp och upphandling hanteras i *Miljöplan för Eslöv åtgärd 1.3 Miljökrav i upphandling*. Gällande avtal ska alltid följas.

Utrustning i undervisning

I utrustning inom hemkunskap, idrott och hälsa, bild med mera kan det finnas farliga kemiska ämnen. För att minimera riskerna för skadlig exponering ska kemikaliekrav ställas vid inköp av ny utrustning, och i de fall det anses nödvändigt ska gammal utrustning fasas ut.

Det här gäller:

- Miljö- och kemikaliefrågor kopplade till inköp och upphandling hanteras i *Miljöplan för Eslöv åtgärd 1.3*.

Kemikalier i undervisning

Kemisalar och andra lokaler för undervisning där kemikalier används omfattas av miljötillsyn enligt miljöbalken och omfattas därför inte av denna åtgärd.

1.2 Inredning, möbler och textil

Madrasser, skötbordsdynor, möbler, inredningstextilier med mera kan innehålla farliga kemiska ämnen. Det kan vara mjukgörande, smutsavvisande, impregnerande eller brandskyddande kemiska ämnen med farliga egenskaper.

För att minimera riskerna för skadlig exponering ska kemikaliekrav ställas vid inköp av ny inredning, möbler och textil, och i de fall det anses nödvändigt ska gamla objekt rensas bort.

Det här gäller:

- Miljö- och kemikaliefrågor kopplade till inköp och upphandling hanteras i *Miljöplan för Eslöv åtgärd 1.3 Miljökrav i upphandling*. Gällande avtal ska alltid följas.

- Gamla stoppade möbler och gamla skumgummikuddar och madrasser kan innehålla bromerade flamskyddsmedel och tungmetaller och ska fasas ut.
- Gamla kuddar och madrasser klädda i PVC kan innehålla farliga ftalater och ska fasas ut.
- Textilier ska tvättas innan användning.

1.3 Mat och kök

En betydande del av de farliga kemiska ämnen vi exponeras för får vi i oss via maten. Det kan vara bekämpningsmedelsrester, tungmetaller, läkemedelsrester eller ämnen som tillförts livsmedlen via förpackningar, utrustning och redskap.

Livsmedel, värme och plast i kombination innebär risk för exponering för farliga kemikalier. Därför ska vi undvika förpackningar och redskap som kan innehålla och släppa ifrån sig farliga kemiska ämnen till livsmedel.

Det här gäller:

- Miljö- och kemikaliefrågor kopplade till livsmedel i skolor och förskolor hanteras i *Miljöplan för Eslöv åtgärd 1.8, Miljösmart mat.*
- Miljö- och kemikaliefrågor kopplade till inköp och upphandling hanteras i *Miljöplan för Eslöv åtgärd 1.3.*
- Plast och teflon och andra material som kan vara källor till exponering ska fasas ut ur skol- och förskoleköken.
- När tallrikar och dricksglas i plast byts ut ska de ersättas med tallrikar och dricksglas av glas.
- Engångsmaterial som muggar, tallrikar och bestick ska inte köpas in. Gamla lager kan användas upp.
- Metallkonserver ska undvikas eftersom de ofta har en ytbehandling på insidan som kan släppa det hormonstörande ämnet bisfenol A till maten. Kartongförpackningar är ett bättre val.

1.4 Bygg och renovering

Byggprodukter står för cirka 40 procent av de kemiska föroreningar inomhus som kan ha cancerframkallande, mutagena, reproduktionstoxiska, hormonstörande eller allergiframkallande effekter.

Det här gäller:

- Miljö- och kemikaliefrågor kopplade till byggande och renovering inköp och upphandling hanteras i *Miljöplan för Eslöv åtgärd 1.7, Hållbart byggande*.

1.5 Utemiljöer

Utomhus i friska luften är risken för exponering av farliga kemiska ämnen minst, under förutsättning att där inte finns material och föroreningar med farliga kemiska ämnen. När utemiljöer för barn och unga anläggs ska kemikaliefrågorna finnas med. Olämpliga material ska tas bort och lekmiljöer ska placeras så att de inte nås av till exempel damm och avgaser från trafik.

Det här gäller:

- Miljö- och kemikaliefrågor kopplade till inköp och upphandling hanteras i *Miljöplan för Eslöv åtgärd 1.3 Miljökrav i upphandling*. Gällande avtal ska alltid följas.
- Impregnerat virke och gummidäck i barns utemiljöer ska bort.

1.6 Övrigt

En bra inomhusmiljö är viktig för att minska riskerna med farliga kemiska ämnen. Ren luft och välstädade lokaler kan göra stor skillnad. Många av de farliga kemiska ämnen som finns i bland annat byggmaterial hamnar i damm som små barn lätt får i sig när de rör sig nära golvet. Det bästa är oftast att lokalerna städas när barnen inte vistas i dem. Det ger bäst städresultat.

När datorer och andra elektroniska produkter blir varma kan de avge farliga kemiska ämnen. Därför ska de stå i välventilerade rum där barn inte sover eller vistas långa stunder.

Det här gäller:

- Datorer och annan teknisk utrustning ska förvaras i välventilerade rum där barn inte vistas länge.

